

Začelo se je z Janezom Janšo, ki je klical trojko. Nadaljevalo z Alenko Bratušek, ki je Janševe ključne projekte realizirala. Zdaj državo vodi Miro Cerar, katerega največja skrb sta verodostojnost in ugled Slovenije. V ospredju pa je Boštjan Jazbec, guverner Banke Slovenije, ki je njihove želje uresničil: poceni razprodajo Slovenije. /Foto: Borut Krajnc

GUVERNERJEVE SENCE

Janša, Bratuškova in Cerar so mednarodnim ustanovam obljubili razprodajo slovenskih bank in podjetij. Zakaj zdaj kažejo na guvernerja Boštjana Jazbeca, ki te njihove obljube izpolnjuje?

Piše: Borut Mekina

Leta 2010 so si ameriški senatorji – tako kot minuli teden slovenski poslanci – zastavili enostavno vprašanje: Kam je šel naš denar? Koliko smo ga porabili za reševanje bančne krize in kako? Sprva je moral h kongresnikom na zagovor tedanji guverner ameriške centralne banke *Federal Reserve* (FED) Ben Shalom Bernanke. Podobno, kot je moral minuli teden slovenske poslance obiskati guverner slovenske centralne banke Boštjan Jazbec. Bernanke je dejal, da je v času krize bančni sistem dokapitalizirala in v finančne institucije vbrizgala kar 1200 milijard dolarjev. Torej približno tretjino ameriškega zveznega proračuna. Kongresniki so bili presenečeni.

Svet po krizi

Toda potem so nejeverni novinarji Bloomberga v skladu z zakonom o dostopu do informacij javnega značaja zahtevali od FED vso dokumentacijo. V Sloveniji to ni možno, ker v Banki Slovenije menijo, da so skorajda eksteritorialna institucija, nad katero informacijski pooblaščenec nima pristojnosti, in se zato tožijo pred ustavnim sodiščem. A v ZDA si FED, četudi je formalno zasebna družba, česa takšnega ne upa privoščiti, zato so novinarjem izročili vso dokumentacijo. Skupaj je bilo 25 tisoč strani. In presenečeni novinarji Bloomberga so izračunali, da je dejansko ameriška centralna banka v času krize finančni sistem dokapitalizirala z vrtoglavi 7700 milijardami ameriških dolarjev.

A tudi novinarji se lahko motijo. Še posebej, če gre za 25 tisoč strani dokumentacije, polne preprodaj finančnih instrumentov, ki so jih v ameriški

centralni banki izumili ravno za ta namen. Začelo se je z FAF, nadaljevalo s CBLIS, ST OMO, TSLF, TOP, PDCF, CPFF, AMFL, ABS, MBS in končalo z manjšimi TALF, s katerimi so v ZDA pomagali reprogramirati celo študentske, avtomobilске in stanovanjske kredite. V FED so zato vkorakali ameriški državni revizorji z njihovega računskega sodišča *Government Accountability Office* (GAO) – mimogrede, slovenska centralna banka seveda meni, da slovensko računsko sodišče nad njimi nima pristojnosti – in izračunali, da je FED dejansko finančnikom razdelila 16 tisoč milijard dolarjev.

16 tisoč milijard dolarjev je velikost ameriškega BDP-ja. To je, za predstavbo, približno toliko, kot če bi slovenska centralna banka NLB, NKBM, Abanki, Po-zavarovalnici Sava in podobnim pomagala s 40 milijardami evrov. Ampak tudi tukaj se finančna drama še ne konča. V letih 2011 in 2012 so namreč raziskovalci na Univerzi Missouri, s pomočjo Fordove fundacije, dokumentacijo FED še enkrat natančno preštudirali. Ločili so normalne operacije centralne banke od izrednih, prešteli nakupe sredstev, konsolidirali so posojila – če kredit reprogramiraš, se vsote seveda ne seštevajo – in podobno. In prišli do končne vsote: 29 tisoč milijard dolarjev. FED je finančnim trgovom dala na voljo 29 tisoč milijard dolarjev. To je toliko, kot če bi slovenska centralna banka dala slovenskim finančnim institucijam na voljo 80 milijard evrov.

Napad tujih skladov

Kaj to pomeni za Slovenijo? Oktobra 2012 je finančni minister Janez Šušteršič šel v ZDA, kjer je državo zadolžil za 2,5 milijarde dolarjev po 5,7-odstotni

Novi gospodarji postajajo anonimni skladi tveganega kapitala, ki iščejo varne naložbe za trenutek, ko se bo ta kazino kapitalizem z napihnjenim finančnim sektorjem ponovno razpočil.

Boštjan Jazbec in Alenka Bratušek, ki je nadaljevala Janšev projekt slabe banke / Foto: Borut Krajnc

te banke, kot da bi npr. Slovenija v NLB naložila za sedem milijard evrov hibridnih obveznic. Drug kupec Telekoma je britanski Civen sklad. Od kod ima denar? Za sklado stoji banka Barclays, ki je prejela 1030 milijard ameriških dolarjev. In kdo je financiral nakup Mercatorja? Sklad One Equity Partners, del banke JP Morgan, ki je dobila od ameriške FED 456 milijard dolarjev.

Še več je takšnih primerov: »Gre za to, da denar, ki so ga vbrizgali v finančni sistem, ni šel v kreditiranje, ampak v finančne naložbe, v finančne instrumente in podobno. Nakupi podjetij sodijo zraven,« dodaja dr. Ivan Ribnikar, nekdanji profesor monetarne ekonomije. Ameriški sklad KPS Capital Partners je tako pred dvema letoma prevzel Steklarno Rogaska, ameriški sklad Apollo kupuje NKBM, ameriški sklad Elements Capital Partners, ki ga prav tako financirajo ameriški pokojninski skladi in investicijske banke, pa je lani s prevzemom slovenskega NFD DZU začel upravljati sklad Alpen. Ta ima sedaj v lasti 20 odstotkov Cinkarne Celje, 10 odstotkov Pivovarne Laško, 8 odstotkov Gorenja, 5 odstotkov Krke. V tem skladu, kot so nam povedali prejšnji teden, se zdaj pripravljajo še na drugi del privatizacije, na nakupe slabih terjatev, prek slovenske slabe banke (DUTB). Pri čemer jih zanimajo zgolj nakupi nad 10 milijonov evrov ...

Slovenska luknja

Slovenija je pred finančno okupacijo. Novi gospodarji postajajo anonimni skladi tveganega kapitala, ki iščejo varne naložbe za trenutek, ko se bo ta kazino kapitalizem z napihnjenim finančnim sektorjem ponovno razpočil. Pri čemer slovenska podjetja niso na razprodaji, ker bi bila slaba, ker delavci slabo delajo, ker niso dovolj izobraženi, inovativni, ker imajo nizko dodatno vrednost, v primerjavi npr. z zaposlenimi v skladih tveganega kapitala. Ampak predvsem zato, ker za njimi ne stoji Amerika ali Nemčija. Slovenske banke in slovenska podjetja so bili v času krize prepuščeni (ne)milosti Evropske centralne banke (ECB), ki je predvsem zaradi zahtev Nemčije sledila restriktivni politiki. Toda Nemčija, tako kot še druge večje države EU, so ob tem uživale še podporo ameriške centralne banke, v obliki, ki je bila v EU prepovedana. Kar sedem nemških bank je na ta način dokapitalizirala ameriška

obrestni meri. Minister je tedaj dejal, da je to uspeh, da to kaže, kako finančni trgi Sloveniji spet zaupajo in podobno, češ da je kar 350 ameriških finančnih institucij ponujalo 11 milijard ameriških dolarjev. A v ZDA so, poenostavljeno rečeno, ta denar natisnili oziroma vtipkali zneske v računalnik, Slovenija pa si ga je morala izposoditi. Pri tem je morala svetovalcem, to je banki BNP Paribas in Deutsche Bank, plačati 4 milijone evrov za svetovanje in storitev. Nakar je to isto terjatev do Slovenije ameriška finančna multinacionalka JP Morgan, ki je akcijo vodila, čez nekaj ur prodala po 5,451 odstotka in s tem zaslužila še dodatnih 150 milijonov evrov ... Dokumentacijo o tem hranimo v uredništvu.

Toda ameriško reševanje finančne industrije ima še eno, pomembnejšo posledico za Slovenijo. FED je namreč pomoč namenila tudi nekaterim komercialnim bankam s sedežem v Veliki Britaniji, Franciji, Italiji, Švici in Nemčiji, ki imajo ameriške podružnice. Telekom Slovenije kupuje recimo Deutsche Telekom, ki se ob tem naslanja na Deutsche Bank. Ekonomist dr. Randal Wray, ki je sodeloval pri preiskavi dokumentov FED in s katerim smo govorili, pravi, da je Deutsche Bank od FED prejela kar 711 milijard dolarjev. Deutsche Bank na svoji spletni strani tudi piše, da so v času krize dobili sredstva »večjega institucionalnega investitorja, ki je denar prenesel iz tujine v Nemčijo«. 711 milijard dolarjev je skorajda polovica bilančne vsote

Zakaj je Boštjan Jazbec tako dober, vidimo šele zdaj. Danes dela in govori to, kar v drugih državah govorijo dobro plačani predstavniki tujih skladov.

centralna banka. »Ko se je Slovenija pridružila evropski monetarni uniji, je vaša edina alternativa postala nižanje plač in življenjskega standarda. Kar pa vam verjetno tudi ne bo pomagalo, saj obstaja zdaj že nov pritisk v tej smeri,« komentira dr. Wray.

Ameriški ekonomist iz Misurija ima prav. Kdo je, poleg objektivnih mednarodnih razmer, kriv za slovensko bančno luknjo? Ali res podjetniki in domači bančniki, zaradi česar je vlada Janeza Janše ustanovila slabo banko (DUTB) pod tujim vodstvom? Ne, največjo odgovornost za rast slovenske bančne luknje ima prva vlada Janeza Janše, ki se ob vstopu v območje evra zavestno ni pravilno odzvala na ogromno ponudbo poceni denarja. Največja napaka je bila, da so dolg do domačih bank zamenjali za tuj dolg, s čimer so državne banke naenkrat preplavile milijarde evrov, ki so jih te morale ponuditi v obliki kreditov. Zaradi tega so, kot je kasneje dejal bivši predsednik uprave Merkurja Bine Kordež, banke dobesedno klicale in prosile za kreditiranje.

Tako se je obseg zadolženosti podjetij in prebivalstva od leta 2004 dvignil z 12,8 milijarde evrov na 33,5 milijarde evrov leta 2008. Varčevalne sheme, ki jih je načrtoval tedanji finančni minister Dušan Mramor leta 2004, nova Janševa vlada ni uvedla. Ko je tedanji guverner Banke Slovenije Mitja Gaspari leta 2005 želeli uvesti t. i. dinamične rezervacije, da bi zmanjšal kreditiranje, so mu mednarodne revizorske hiše to prepovalde z grožnjo, da bodo bankam znižale bonitetno oceno. In kot je nato Gaspari leta 2007, v letu, v katerem je tedanji predsednik vlade govoril o Sloveniji kot svetilniku Evrope, začel v Frankfurt, na ECB, pošiljati kritična poročila o stanju financ in gospodarstva ter bančnega sektorja, je bil obtožen izdaje nacionalnega interesa. In spomnimo se, kdo je bil že takrat, leta 2007, po mnenju tedanjega predsednika vlade najboljši kandidat za guvernerja Banke Slovenije, tako rekoč anti-Gaspari, anti-Mramor? Seveda je bil to Boštjan Jazbec. Janez Drnovšek ga tedaj niti na kandidatno listo ni hotel uvrstiti. Nato pa je bil leta 2013 s široko podporo politike izvoljen za novega guvernerja.

Portparoli špekulativnega kapitala

Zakaj je Boštjan Jazbec tako dober, vidimo šele zdaj. Danes dela in govori to, kar v drugih državah govorijo dobro plačani predstavniki

tujih skladov. V drugih perifernih državah se zavedajo dvoiličnosti ECB, krivičnih mednarodnih razmer po izbruhu krize in se temu vsaj upirajo. Bivši ciprski guverner trdi, da je EU Ciper dejansko prisilila v reševanje Nemčije in da se odpoved evropske monetarne politike kaže ravno v povečevanju razlik med centrom in obrobjem EU v času krize. Na Irskem so pred letom dni ustanovili posebno parlamentarno komisijo, ki preiskuje, zakaj je ECB državo prisilila, da je morala s 67 milijardami evrov pomagati predvsem velikim tujim posojilodajalcem. Podobno je v Španiji, ki ji je ECB leta 2006 prepovedala omejevanje kreditiranja, da ne omenjamo revolucije, ki so jo naredili v Islandiji.

In Slovenija? V Sloveniji imamo vodjo centralne banke, guvernerja Boštjana Jazbeca, ki je bolj zvest sledilec politike ECB kot ECB sama – če parafraziramo stališče Jožeta Mencingerja, da v delovanje Banke Slovenije že vnaprej vnaša pravila, ki še niti sprejeta niso. A Jazbec ni samo prepričan, da v Sloveniji podjetij ne znamo voditi in jih je zato treba čim prej prodati. Meni celo, da bi država tudi vodenje Slovenskega državnega holdinga (SDH) morala prepustila tujemu skladu. Češ, če tujcem slovenskega premoženja ne moremo prodati takoj, kot je dejal v intervjuju za Dnevnik, naj bi bila najboljša rešitev »najem profesionalnih upravljalcev, od katerih bi se lahko celo kaj naučili«. Ker je imel Jazbec očitno v mislih ameriški sklad Templeton, je bivši ameriški veleposlanik Joseph Musso meli seveda dejal, da ga Jazbečeva zamisel »navdušuje« ...

Jazbečeva največja projekta sta bila izvedba stresnih testov leta 2013 in prenos slabih terjatev na DUTB, kar je bil proces, ki ga je koordinirala prav Banka Slovenije. Perverzno je, da so v ZDA, od koder sedaj prihajajo naši novi gospodarji, reševali še avtomobilske kredite, v Sloveniji pa smo pri dokapitalizaciji bank razlastili tudi domače obvezničarje. Perverzno je tudi, da so morala številna srednja podjetja v stečaj zaradi napak politike – recimo, ko je ta napihnila gradbeni sektor, ki se je potem zrušil. Perverzno je – spet v primerjavi z našimi novimi gospodarji –, da je Banka Slovenije morala naračunati preveliko bančno luknjo. Kar pa je bilo mogoče le pod predpostavko, da je popolnoma razvrednotila vrednost podjetij, predvsem pa vrednost nepremičnin, s katerimi

so v Sloveniji krediti pretežno zavarovani. Tako da jih lahko DUTB zdaj prodaja pod dejansko ceno in še vedno prikaže zaslužek. In perverzno je, da kljub preveliki dokapitalizaciji DUTB podjetja še naprej pošilja v stečaj, ker si tako obeta še višje donose. Medtem ko banke sedijo na kupu državnega denarja in služijo z obrestmi od državnih obveznic.

Rop stoletja

Takoj po izbruhu krize je tedanji predsednik vlade Borut Pahor ponavljal, da bodo eni iz krize odšli močnejši, drugi pa šibkejši. A tedaj, ko je Pahor govoril o skoku Slovenije na nemško-francoski vlak, je bila Slovenija že postavljena na stranski tir. Ni sodelovala v novem »Maršalovem« planu, ZDA ji niso poslale 1002 tisoč milijard dolarjev, kot francoski BNP Paribas, ali 711 milijard dolarjev, kot jih je dobila Deutsche Bank. Namesto da bi se slovenske vlade vsaj uprle scenariju, v katerega so državo potiskale velesile, smo se jim podredili kot le redkokatera država na periferiji. Začelo se je z Janezom Janšo, ki je celo klical trojko, naj pride v državo, nadaljevalo z Alenko Bratušek, ki je Janševe ključne projekte realizirala, zdaj pa državo vodi Miro Cerar, katerega največja skrb sta verodostojnost in ugled Slovenije – v razmerju do finančnih trgov.

Izračun bančne luknje, afera, ki je izbruhnila minuli teden, je samo del te slike. Kot je minuli teden razkril dr. Tadej Kotnik, sicer prodekan za znanstveno-raziskovalno dejavnost na ljubljanski fakulteti za elektrotehniko s pomočjo vira v Banki Slovenije, so v Banki Slovenije jeseni 2013 vsaj dva meseca zaganjali simulacije, da bi ustregli tedanjim eksperimentalnim zahtevam ECB in zahtevam nižjih uradnikov iz evropske komisije. In sicer da bi bila bančna luknja v Sloveniji tako velika, da bo treba razlastiti tudi imetnike podrejenih obveznic. Ni dvoma, da je bila v skladu z zahtevami nižjih uradnikov evropske komisije nato bančna luknja, na podlagi 30 milijonov evrov dragih stresnih testov, zares napihnjena. Samo en primer: na podlagi dogovora »Basel II« bi morale imeti banke vsaj 8 odstotkov najkakovostnejšega kapitala. Ameriška Citigroup ga ima sedaj recimo 10 odstotkov, JP Morgan 9,8 odstotka. Kaj pa NKBM? Iz NKBM so nam odgovorili, da imajo zdaj, po dokapitalizaciji, kar 25,29-odstotno kapitalsko ustreznost!

Perverzno je, da so v ZDA, od koder sedaj prihajajo naši novi gospodarji, reševali še avtomobilske kredite, v Sloveniji pa smo pri dokapitalizaciji bank razlastili tudi domače obvezničarje.

NKBM je danes brez dvoma banka, ki ima v Evropi najboljšo kapitalsko ustreznost. Počasi bo od nje ostal samo še kup denarja. V to banko je morala država prek dokapitalizacije leta 2013 vložiti 870 milijonov evrov. Poleg tega so razlastili vse male delničarje in lastnike podrejenih obveznic. 19. novembra 2013 je evropska komisija že nestrpno pričakovala in v poročilu zapisala, da glede privatizacije NKBM »potencialni investitorji čakajo na rezultat stresnih testov in prenos slabih terjatev na slabo banko«. Sedaj za NKBM največ ponuja ameriški sklad Apollo. V banko je država dala 870 milijonov evrov, zdaj pa ameriški sklad zanjo ponuja 250 milijonov evrov, evropska komisija pritiska, da je treba banko prodati, guvernerja Jazbeca pa skrbi, da bo zdaj ta privatizacija zares ustavljena.

Konkretnih primerov, ki danes kažejo, da je bila bančna luknja napihnjena in da so »slabe« terjatve iz bank na DUTB prenašali z izredno velikimi popusti, na bodoče veselje preprodajalcev z dolgovi, je že zdaj ogromno. Recimo primer podjetja CBH. To podjetje je svoj kredit pri NKBM zavarovalo z delnicami

izjemno dobro poslujoče Letrike, NKBM pa jih je na slabo banko prenesla po likvidacijski ceni, češ da so vredne zgolj 1,7 milijona evrov. A ko je nato junija prišlo do prevzema Letrike, se je izkazalo, da so te delnice vredne okrog deset milijonov evrov. Ugledni tuji finančni svetovalci so se v tem primeru zmotili za 500 odstotkov. Potem je tukaj podjetje TIB Transport – ker je bil 1,6 milijona evrov vredni kredit zavarovan z nepremičninami, vrednimi 6 milijonov evrov, ga je DUTB raje poslala v stečaj. Tu je tudi primer Hotela Marita, v katerega obnovo je lastnik vložil okrog 11 milijonov evrov, zdaj pa DUTB hotel prodaja kot slabo terjatev za 6 milijonov ...

Nismo vedeli?

Edini izgovor odgovornih, ki še preostane, je, da je po bitki lahko biti general. Ali kot je dejala Alenka Bratušek minuli teden: danes so pač gospodarske razmere veliko boljše, leta 2013 so bile razmere videti drugače. A tedaj, 3. decembra 2013, so celo tuji analitiki, recimo tisti v nemški banki Berenberg, ki v okviru Lizbonskega sveta vsako leto objavijo ekonomski prerez držav članic EU, Slovenijo

uvrstil na prvo mesto na lestvici odpornosti proti finančnim šokom. Zapisali so, da je v kontekstu EU Slovenija nizko zadolžena, da ima javnobilanci presežek in razmeroma majhen bančni sistem.

Tudi v Mladini smo oktobra 2013 pisali »o klicanju trojke«. Sociolog dr. Tomaž Mastnak je tedaj dejal, da je najhujše gledati na EU kot na dejavnik, ki prinaša rešitve. »Falangla, ki bo (če do tega pride) prišla v Slovenijo kot 'evropska pomoč', bo pomagala sama sebi, svojim plačnikom in klientom. Z bogastvom in potenciali, ki jih Slovenija ima, se bodo ti 'pomagači' okoristili, Slovenija od tega ne bo imela ničesar, bo pa veliko izgubila: ne le neposredno, s tujim prilaščanjem bogastva in izžemanjem prebivalstva, temveč tudi dolgoročno, zaradi izgube mehanizmov za odločanje o lastni usodi.« Kaže, da se nam je zgodilo ravno to slednje.

Predsednik vlade Miro Cerar pa še vedno ponavlja, da gre pri vsem skupaj za zaupanje finančnih trgov. Ti finančni trgi imajo imena. Na primer sklad Apollo. V resnici dela Miro Cerar zanje. Za njihov dobiček pri kupovanju Slovenije. x